

Nr 69

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 128 § byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385), m. m.

Genom en den 20 september 1968 dagtecknad proposition, nr 139, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 128 § byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385),

2) lag angående handläggning av frågor om regionplan för kommunerna i Stockholms län.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att Kungl. Maj:t får förordna att frågor om regionplan för kommunerna i Stockholms län skall handläggas av — i stället för ett regionplaneförbund — kommunalförbund mellan Stockholms stad och Stockholms läns landstingskommun eller, om staden inträder i landstingskommunen, av landstingskommunen.

De nya reglerna, som enligt förslaget skall ges i en särskild lag angående handläggning av frågor om regionplan för kommunerna i Stockholms län, föreslås träda i kraft den 1 januari 1969.

Lagförslagen

De vid propositionen fogade lagförslagen har följande lydelse.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 128 § byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385)

Härigenom förordnas, att 128 § byggnadslagen den 30 juni 1947¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

128 §.

Har Konungen — — — bilda regionplaneförbund.

Beträffande sådant — — — äga tillämpning.

För handläggningen av frågor om regionplan för kommunerna i Stockholms län finnas särskilda bestämmelser.

Förslag

till

Lag

angående handläggning av frågor om regionplan för kommunerna i Stockholms län

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Har med stöd av 127 § andra stycket byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385) bestämts att Stockholms län skall utgöra ett regionplaneområde, kan Konungen förordna att frågor om regionplan för området skall handläggas av kommunalförbund mellan Stockholms stad och Stockholms läns landstingskommun eller, om staden inträder i landstingskommunen, av landstingskommunen.

2 §.

Förslag till regionplan upprättas av en regionplanenämnd och antages av kommunalförbundets fullmäktige eller av landstinget.

¹ Senaste lydelse av 128 § se 1959:611.

3 §.

Kommunalförbundet eller landstingskommunen kan tillsätta särskild regionplanenämnd. Tillsättes ej särskild regionplanenämnd, skall i kommunalförbundet förbundsstyrelsen eller annan nämnd som angives i förbundsordningen eller i landstingskommunen förvaltningsutskottet eller annan nämnd som landstinget bestämmer vara regionplanenämnd.

Ledamöter och suppleanter i särskild regionplanenämnd väljes av förbundsfullmäktige eller landstinget till det antal förbundsfullmäktige eller landstinget bestämmer. Antalet ledamöter får dock icke vara under fem. Valet skall vara proportionellt, om det begäres av minst så många väljande som motsvarar det tal vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val gäller särskilda föreskrifter. Sker val av suppleanter icke proportionellt, skall även bestämmas den ordning i vilken suppleanterna skall inkallas till tjänstgöring.

För särskild regionplanenämnd äger i kommunalförbundet 32 §, 33 § första stycket första punkten och andra stycket, 34—42 §§ samt 45 § andra och tredje styckena kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753) och i landstingskommunen 43 §, 44 § första stycket första punkten och andra stycket, 45—51 §§ samt 54 § fjärde stycket landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319) motsvarande tillämpning.

4 §.

Regionplan fastställs av Konungen. Har avvikande mening i fråga om förslaget till regionplan uttalats inom styrelsen i kommunalförbundet eller landstingskommunen, inom annan nämnd som är regionplanenämnd eller inom fullmäktige eller landstinget eller har erinran mot förslaget framställts av kommun inom regionplaneområdet, kan Konungen göra den avvikelse från förslaget som är befogad med hänsyn till den uttalade meningen.

5 §.

I fråga om kommunalförbundets kostnader för upprättande och ändring av regionplan äger 132 § byggnadslagen motsvarande tillämpning.

Bestämmelserna i 133 § och 149 § första stycket första punkten byggnadslagen äger motsvarande tillämpning när kommunalförbundet eller landstinget handlägger frågor om regionplan. Vad som sägs om förbundsfullmäktige skall därvid avse fullmäktige i kommunalförbundet eller landstinget.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1969.

Inledning

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Lundkvist, anför i propositionen inledningsvis följande.

Stadsfullmäktige i Stockholm och Stockholms läns landsting har var och en för sin del beslutat att staden och landstingskommunen skall gå samman i ett s. k. storlandsting för handhavande av vissa förvaltningsuppgifter. Som riktpunkt för samgåendet har angetts den 1 januari 1971.

Uppgifter som avses tillkomma storlandstinget är — förutom landstingskommunens nuvarande angelägenheter och motsvarande angelägenheter som Stockholms stad har hand om — vissa uppgifter som f. n. fullgörs av Kommunalförbundet för Stockholms stads och läns regionala frågor (KSL). Härutöver avses bl. a. regionplaneringen i länet bli överförd på storlandstinget.

I framställningar till Kungl. Maj:t den 19 juni resp. den 30 augusti 1967 har stadsfullmäktige och landstingets förvaltningsutskott hemställt om sådana åtgärder — i huvudsak ändringar i byggnadslagstiftningen — som behövs för att handläggningen av regionplanefrågorna i avbidan på att storlandstinget bildas kan föras över på KSL. Till grund för framställningarna ligger en utredning av en av staden och landstingskommunen gemensamt tillsatt kommitté, storlandstingskommittén.

Med anledning av framställningarna har inom kommunikationsdepartementet upprättats en promemoria (Stencil K 1968: 4), med förslag till vissa ändringar i byggnadslagstiftningen. I promemorian behandlas — förutom den fråga som avses i framställningarna — frågan om att generellt öppna en möjlighet att anförtro regionplaneringen åt annan huvudman än sådan som f. n. får handha regionplanefrågor.

Yttranden över promemorian har efter remiss avgetts av statens planverk, statens vägverk, riksrevisionsverket, lantmäteristyrelsen, statens naturvårdsverk, bostadsstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Örebro, Västmanlands samt Gävleborgs län, Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet.

Yttranden har dessutom avlämnats av lantmäteristyrelsen från överlantmätaren i Stockholms län, av länsstyrelsen i Stockholms län från Stockholmstraktens regionplaneförbund, storlandstingskommittén och 40 kommuner i länet, av länsstyrelsen i Uppsala län från länsarkitekten, överlantmätaren, vägförvaltningen och fem kommuner i länet, av länsstyrelsen i Södermanlands län från sju kommuner i länet, av länsstyrelsen i Malmöhus län från Malmö stad, länsarkitekten, landstingets förvaltningsutskott, Sydvästra Skånes kommunalförbund, Nordvästra Skånes kommunalförbund och Sydöstra Skånes samarbetskommitté, av länsstyrelsen i Hallands län från länsarkitekten, landstingets förvaltningsutskott, samarbetsnämnderna för Falkenbergs, Halmstads, Kungsbacka och Varbergs kommunblock samt från styrelsen för Södra Hallands kommunalförbund, av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län från landstingets förvaltningsutskott och Göteborgs stad, av länsstyrelsen i Älvsborgs län från länsarkitekten, landstingets förvaltningsutskott och Boråstraktens regionplaneförbund, av länsstyrelsen i Örebro län från länsarbetsnämnden, länsbostadsnämnden, lantbruksnämnden, skogs-vårdsstyrelsen, vägförvaltningen, länsarkitekten, överlantmätaren, landstingets förvaltningsutskott och Örebro länsavdelning av Svenska kommun-

förbundet, av länsstyrelsen i Västmanlands län från landstingets förvaltningsutskott och av länsstyrelsen i Gävleborgs län från länsarkitekten, överlantmätaren och landstingets förvaltningsutskott.

Gällande bestämmelser

Utskottet hänvisar till propositionen s. 5—9.

Regionplaneringens läge inom vissa regioner

Utskottet hänvisar till propositionen s. 9—10.

Planerna på ett storlandsting i stockholmsregionen

Utskottet hänvisar till propositionen s. 10—11.

Framställningarna från stadsfullmäktige och förvaltningsutskott

Utskottet hänvisar till propositionen s. 11—13.

Departementspromemorian

Utskottet hänvisar till propositionen s. 13—15.

Remissyttrandena

Utskottet hänvisar till propositionen s. 15—21.

Departementschefen

I motiveringen för lagförslagen anför departementschefen följande.

Samhällsutvecklingen har skapat ett ökat behov av fysisk översiktsplanering och skärpt kraven på instrumenten för sådan planering. Nuvarande regler om regionplanering är emellertid inte helt ändamålsenliga. Ett uttryck för detta är att fastställda regionplaner finns endast i mycket begränsad omfattning och att den interkommunala fysiska planeringen på flera håll i stället sker i former som inte är lagreglerade. Det har därför sedan länge varit ett önskemål att finna effektivare former för regionplaneringen. 1951 års

byggnadsutredning fick genom beslut år 1957 i uppdrag att föreslå åtgärder för att få till stånd samordning i organisationen av regionplanearbetet och genomföra förenklingar i själva planinstitutet (1958 års riksdagsberättelse K: 13 s. 107). Detta arbete kom inte att slutföras. Enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t den 29 mars 1968 har jag den 26 april 1968 tillkallat sju sakkunniga för översyn av byggnadslagstiftningen. I direktiven sägs att möjligheter att uppdra regionplaneringen åt annan huvudman än ett regionplaneförbund, dvs. förbund av primärkommuner, bör finnas.

Inom stockholmsregionen har frågan om formen för den kommunala samverkan över huvud taget länge varit aktuell. Redan år 1947 väcktes av 1944 års kommitté för kommunal samverkan tanken på ett s. k. storlandsting för regionen som skulle ha — utöver sedvanliga landstingsuppgifter — uppgiften att upprätta regionplan för Storstockholm och verka för dess genomförande (SOU 1947: 30). När riktlinjerna för den nu pågående reformen av den kommunala indelningen fastställdes (prop. 1961: 180, KU 1962: 1, rskr 64) anfördes att kommunindelningsfrågorna i stockholms-, göteborgs- och malmöregionerna fick lösas efter andra principer än som vid tillfället slogs fast för landet i övrigt (prop. 180 s. 93). Kungl. Maj:ts planer för länens indelning i kommuner (jfr. SFS 1964: 162) omfattar inte Stockholm.

De nu aktuella planerna på ett samgående den 1 januari 1971 mellan Stockholms stad och Stockholms läns landstingskommun syftar till att lösa flera viktiga kommunala samverkansfrågor. Ett led i planerna är att regionplaneringen för hela regionen efter samgåendet skall handhas av landstingskommunen. Förslag till författning för landstinget efter samgåendet har upprättats av en statlig utredningsman. I förslaget, som remissbehandlas f. n., förutsätts att landstingskommunen skall handha regionplaneringen. Jag räknar med att proposition på grundval av förslaget kommer att avlätas till 1969 års riksdag.

Man kan förutsätta att samgåendet mellan staden och landstingskommunen kommer att ske enligt planerna. Departementspromemorians förslag innebär bl. a. att landstingskommunen efter samgåendet kan bli huvudman för regionplaneringen. Bara någon enstaka remissinstans har velat motsätta sig att regionplaneringen i stockholmsregionen skall kunna föras över till KSL eller, senare, den blivande landstingskommunen. En sådan ordning kan innebära en ändamålsenlig lösning av flera av de särskilda kommunala samverkansproblem som föreligger i stockholmsregionen och jag förordar därför att förslaget genomförs.

Som tidigare nämnts är utgångspunkten att samgåendet mellan Stockholms stad och landstingskommunen skall ske den 1 januari 1971. Det är tydligt att samgåendet måste föregås av omfattande organisatoriska förberedelser. Ett viktigt led i dessa förberedelser är att till KSL föra flera av de uppgifter som sedermera skall ankomma på landstingskommunen och att inom ramen för KSL bygga upp en organisation lämpad att i huvudsakligen

oförändrat skick föras över till denna. Som huvudmännen för KSL och den blivande landstingskommunen har funnit och som framhålls i departementspromemorian torde det vara från dessa synpunkter ändamålsenligt att handläggningen av regionplanefrågorna i stockholmsregionen snarast förs över till KSL. Möjlighet bör alltså öppnas att göra också KSL till huvudman för regionplanefrågor.

I departementspromemorian föreslås att också i andra regioner regionplaneringen skall kunna handhas på landstingskommunal nivå, när det är motiverat av kommunala samverkansbehov och andra organisatoriska förhållanden motsvarande dem som föreligger i stockholmsregionen. Förslaget avsåg inte att föregripa den prövning från en vidare synpunkt av frågan om huvudmannaskapet för regionplaneringen som kommer att ske i annat sammanhang.

Under remissbehandlingen har emellertid förslaget i den här delen på några håll uppfattats som ett principiellt ställningstagande i denna fråga. På grund bl. a. av remissutfallet står det vidare klart att det praktiska behovet av att genomföra förslaget är starkt begränsat. Jag är av den uppfattningen att ett principiellt ställningstagande i frågan inte bör göras nu. För att ingen tvekan skall behöva råda om att ett sådant kommer att anstå bör förslaget i denna del inte genomföras.

Jag föreslår alltså att särskilda regler ges som möjliggör att anförtro regionplaneringen i stockholmsregionen åt KSL eller, om Stockholms stad inträder i landstingskommunen, åt denna. Det bör bero på Kungl. Maj:ts förordnande om regionplaneringen skall anförtros KSL resp. landstingskommunen.

Frågan om landstingskommuns allmänna kompetens att för planering och samordning vidta åtgärder som hänför sig bara till en del av landstingskommunen utreds f. n. inom kommunalrättskommittén (1966 års riksdagsberättelse In: 5 s. 370). För stockholmsregionens del har motsvarande fråga behandlats av den utredningsman som lagt fram förslag till lagbestämmelser för landstinget i Stockholms län efter samgåendet. Med hänsyn härtill bör ifrågavarande bestämmelser — som föreslagits i departementspromemorian och godtagits av remissinstanser med anknytning till Stockholmsregionen — utformas så att som förutsättning för att KSL resp. landstingskommunen skall få ha hand om regionplaneringen skall gälla att regionplaneområdet motsvarar den blivande landstingskommunens område. Det betyder dels att regionplaneområdet, vars omfattning bestäms av Kungl. Maj:t, måste utsträckas till att omfatta också de kommuner i Stockholms län som f. n. inte ingår i området, dels att den kommun som ligger utanför länet men f. n. tillhör regionplaneområdet måste uteslutas ur detta. Som en övergångsanordning i avvaktan på förestående länsgränsjusteringar synes detta inte behöva innebära någon avsevärd nackdel. I den mån regionplanefrågor berör den förstnämnda gruppen av kommuner måste frågorna lösas

i samråd med övriga kommuner i kommunblocket, dvs. kommuner utanför KSL. Kungl. Maj:t kan meddela föreskrift härom i samband med förordnande för KSL att handlägga regionplanefrågor. Några lagbestämmelser i syfte att säkerställa sådant samråd — några remissinstanser har föreslagit bestämmelser av det slaget — torde därför inte behövas. Fortsatt samarbete med den kommun utanför länet som f. n. hör till regionplaneområdet kan tills vidare komma till stånd i andra former än som föreskrivs i lagstiftningen.

Tillräckliga skäl för att Kungl. Maj:t — i likhet med vad som gäller i fråga om regionplaneförbund — utser ordförande i KSL, om förbundet fått förordnande att ha hand om regionplaneringen, synes inte föreligga. Eftersom för sådant förordnande måste förutsättas enighet mellan förbundsmedlemmarna i fråga om formerna för regionplaneverksamheten, synes inte heller behövas någon motsvarighet till föreskriften att länsstyrelsen beslutar om förbundsordningen eller om ändring i denna om enighet inte uppnås. Motsvarighet till dessa bestämmelser för landstingskommunen är utesluten. Det synes inte heller finnas skäl att komplicera de nya reglerna med särskilda föreskrifter som skulle hindra upplösning av kommunalförbundet eller utträde av medlem.

Förslag till regionplan upprättas i regionplaneförbund av förbundsstyrelsen. I KSL eller landstingskommunen bör förslag upprättas av en regionplanenämnd. Det bör föreligga valfrihet mellan att tillsätta en särskild nämnd som regionplanenämnd eller att låta förvaltningsutskottet resp. förbundsstyrelsen eller annan befintlig nämnd vara regionplanenämnd. För särskilt tillsatt regionplanenämnd bör bestämmelserna om landstingskommuns förvaltningsutskott resp. kommuns styrelse i huvudsak äga motsvarande tillämpning.

Att förslag till regionplan skall upprättas av regionplanenämnden innebär inte att styrelsen i KSL eller landstingskommunen skall kopplas bort från beredningsförfarandet, om annan nämnd än styrelsen är regionplanenämnd. Beredning av ärendet om förslag till regionplan skall alltid i sista hand ske i styrelsen.

Befogenhet för Kungl. Maj:t att vid fastställelse av regionplaneförslag avvika från förslaget — som f. n. föreligger bl. a. i fall då förbundsmedlem gjort erinran mot förslaget — bör när landstingskommun eller kommunalförbund upprättat förslag finnas också om kommun inom regionplaneområdet gjort erinran. Att som några remissinstanser föreslagit utsträcka denna verkan till yttrande från vissa kommuner utanför regionplaneområdet eller från samarbetsnämnd för kommunblock i eller vid gränsen till området skulle däremot enligt min mening föra för långt. Det intresse som man velat tillgodose genom detta förslag torde bli tillräckligt beaktad genom det samrådsförfarande som jag berört tidigare.

Har avvikande mening i fråga om antaget förslag till regionplan uttalats

inom regionplanenämnd, bör sådan särmening liksom fallet är med särmening som uttalats inom styrelsen i regionplaneförbund kunna föranleda avvikelse från planförslaget. Detsamma bör gälla om särmening uttalats inom styrelsen i KSL eller landstingskommunen, om styrelsen inte är regionplanenämnd.

I fråga om regionplanekostnaderna bör BL:s regler för regionplaneförbund i 132 § äga motsvarande tillämpning på KSL. Någon motsvarighet till dessa regler för landstingskommunen kommer inte i fråga. Vidare bör bestämmelserna i 133 § BL om förfarandet i fall då regionplaneförbund underlåter att upprätta förslag till regionplan eller till ändring i regionplan och bestämmelserna i 149 § första stycket första punkten om talan mot beslut om regionplan äga motsvarande tillämpning, när KSL eller landstingskommunen har hand om regionplanefrågorna.

Jag föreslår att särbestämmelserna för handläggningen av frågor om regionplan för kommunerna i Stockholms län utformas i enlighet med vad jag har anfört nu. De bör träda i kraft den 1 januari 1969.

Reglerna bör inte belasta BL utan ges i en särskild lag. I BL bör endast sägas att för handläggningen av dessa frågor finns särskilda bestämmelser. I övrigt gäller givetvis de allmänna bestämmelserna om regionplan också för stockholmsregionen, t. ex. BL:s bestämmelser om regionplans rättsverkningar och detaljbestämmelserna i BS om förfarandet.

Utskottet

Utskottets granskning av de vid propositionen fogade lagförslagen har icke givit anledning till erinran i vidare mån än att förslaget till lag om ändrad lydelse av 128 § byggnadslagen saknar bestämmelse om ikraftträdande. Denna lag bör liksom lagen angående handläggning av frågor om regionplan för kommunerna i Stockholms län träda i kraft den 1 januari 1969.

Utskottet vill i likhet med departementschefen betona att tillstyrkandet av lagförslagen inte innebär något principiellt ställningstagande till frågan om det framtida huvudmannaskapet för regionplaneringen i övriga delar av riket.

Utskottet hemställer

att riksdagen — med förklaring att propositionen icke kunnat oförändrad bifallas — dels för sin del antar följande såsom utskottets förslag betecknade lydelse av förslaget till lag om ändrad lydelse av 128 § byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385), dels antar det vid propositionen fogade förslaget till lag angående handläggning av frågor om regionplan för kommunerna i Stockholms län.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 128 § byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385)

*(Kungl. Maj:ts förslag)**(Utskottets förslag)*

Härigenom förordnas ————— nedan anges.

128 §.

Har Konungen ————— bilda regionplaneförbund.

Beträffande sådant ————— äga tillämpning.

För handläggning ————— särskilda bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1969.

Stockholm den 26 november 1968

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Alexanderson (fp), Göran Karlsson (s), Svante Kristiansson (s), Ebbe Ohlsson (h), Nils-Eric Gustafsson (cp)*, Erik Jansson (s), Åkesson (fp) och Hansson (s);

från a n d r a kammaren: herrar Nyberg (fp), Grebäck (cp), Hedin (h), Tobé (fp), Svenning (s), Sundelin (s), fru Ekroth (s) och herr Hammarberg (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.